

Gadányi Jenő (1896-1960)

Békásmegyeri táj, 1947

Olaj, vászon 60x89 cm

Jelezve jobbra lent: Gadányi Jenő

Kikiáltási ár: 650.000 Ft

“Művészeti vágyam nagyigényű: megtalálni az ember és a természeti valóság összefüggését”, írja Gadányi Jenő 1945-ben naplójába. A befelé forduló festőt egy évvel később Békásmegyeren találjuk, ahol 1953-ig tart művészetének kiteljesedő korszaka. Olaj- és temperaképek sorozatát festi kertjében és a dombokon (*Békásmegyeri kert, Kukoricás, Fantasztikus táj*), olyan kitaláló lelkesedéssel és önfegyelmel, hogy hatására még a közelben lakó régi barátja, Kassák Lajos is újra kezébe veszi az ecsetet. A *Békásmegyeri táj* érdekessége, hogy a festő a képet temperával is megfestette, melyet Rácz István Gadányiról szóló kis monográfiájában publikált.

Képünkön felismerhető az érzelmi asszociációk s a konstruktív értelem sajátos egysége, valamint Gadányi örökös igénye arra, hogy a látványból annak mögöttes tartalmára következtessen. A formák lényegének ábrázolását a festő fiatal éveiben Kernstok és a “Nyolcak” konstruktív törekvéseiben kereste, 1927-es rövid párizsi ösztöndíja után pedig – melyre Rippl-Rónai ajánlotta – a kubizmus és a szürrealizmus szimultán ábrázolási elvei nyomán igyekezett megragadni. Tette mindezt úgy, hogy a főiskolai évek alatt, nagybátyja és egyben tanára, Vaszary János kolorizmusa hatott rá leginkább.

Az expresszionizusból kiindulva, majd a modern művé-

szet hagyományainak szintézisét megteremtő Gadányi magányos, de nem egyedülálló festő. A Nemzeti Szalon és a Tamás Galéria rendszeres kiállítója, a KUT, az UME és az Európai Iskola tagja volt. Számos csoportkiállításon szerepelt, ahol munkái magukra vonták a figyelmet. Tájképeiben szellemi feszültség tükröződik: festészet a természet megfejtésére irányuló kísérlet. Körner Évát idézve: *“a világegyetem egységes életárama részének érzi magát, szülötte kora természettudományának, amely a mikroszkopikustól kozmikus méretekig gondolkodik.”* A természetben rejlő szimbólumok felzárba hozatala és a művészet feladatáról alkotott nézetei a Szentendrei Iskolához fűzték. A szerkezetet és az elemi erjű élményt egyszerre kereső és teremtő festészetében megtaláljuk a Vajda Lajosra vagy Korniss Dezsőre jellemző pötytyözést és az egymást fedő részletek motívumát egyaránt.

A *Békásmegyeri táj* bonyolult formai rendszer: vázát ellentétes irányba feszülő vastag, barnás-fekete kontúrok képezik. Gadányi békásmegyeri korszakára jellemzően, a kontúrhol körülrajzolja a fákat és a környezet elemeit, hol e formarendszer mögül tűnik elő a táj.

A feldarabolt látvány részleteit expresszív, kubista-konstruktív módon összeillesztő *Békásmegyeri táj* a negyvenes évek második felében készült Gadányi festmények egyik kiemelkedő, dekoratív darabja. Mintha ez a kép lebegett volna Gadányi szeme előtt, mikor egyszer Kassáknak a következőket mondta: *“A jó kép egy központi magból árad szét, vagy minden elemével egy központi magban iparkodik összetalálkozni. Az így komponált kép zárt kompozíciót ad és lényegében nincs szüksége a kívülről vett összefogó keretre.”*

T.K.